

Актуалізація ідей діяльнісного підходу в умовах становлення суспільного дошкільного виховання в Україні (1871–1907)

Алла СІЧКАР,

старший викладач кафедри педагогіки і психології Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

У контексті модернізації системи освіти в Україні, зокрема дошкільної, на основі гуманістичних і культурних пріоритетів посилюється інтерес педагогів до історико-педагогічної спадщини. На зазначений період (1871–1907) припадає становлення суспільного дошкільного виховання в Україні, актуалізація ідей діяльнісного підходу в наукових працях українських і зарубіжних педагогів та впровадження їх у практику дитячих садків. Вивчення та узагальнення теоретико-практичних здобутків минулого сприятиме збагаченню історії дошкільної педагогіки, а також розширенню пошуку для виокремлення прогресивних ідей діяльнісного підходу у вихованні дітей і впровадження їх у практику сучасного дошкільня України.

Здійснений історико-педагогічний аналіз засвідчив, що окремі аспекти означеної проблеми в окреслених географічних і хронологічних межах презентовано у дослідженнях сучасних науковців: С.Попиченко (розвиток теорії і практики суспільного дошкільного виховання в Україні) [15]; М.Мельничук (виховання дітей дошкільного віку у процесі праці) [7]; Т.Філімонової (гра в суспільному дошкільному вихованні України) [18] та ін. Однак цілісного дослідження окресленої проблеми у визначених хронологічних межах не виявлено.

Мета статті – за результатами аналізу опублікованих і архівних матеріалів, наукових джерел та педагогічної преси минулих років з'ясувати й висвітлити особливості актуалізації ідей діяльнісного підходу в теорії і практиці дошкільного виховання підросійської України кінця XIX – поч. XX століття.

Історія суспільного дошкільного виховання в Україні починається з кінця XIX ст., коли підросійська Україна стала на шлях капіталістичного розвитку. Саме тоді склалися відповідні соціально-політичні, економічні, культурні та психолого-педагогічні умови, що спряли виокремленню проблеми виховання дітей дошкільного віку від загально-педагогічних та приверненню уваги педагогічної громадськості до її вирішення.

Зауважимо: тогочасна педагогічна думка щодо виховання дітей дошкільного віку формувалася під впливом ідей діяльнісного підходу. Як засвідчує аналіз джерел, означені ідеї знайшли відображення в народній педагогіці. Саме в ній праця

визнавалася першоосновою виховання дітей. Прикладом цього є думки із «Повчання Володимира Мономаха дітям» (1096), де заповідається дітям бути діяльними, працелюбними, самостійними [1]. Українські філософи актуалізували ідеї розвитку людини (дитини) в діяльності. З огляду на проблематику статті, заслуговують на увагу прогресивні педагогічні ідеї Г.Сковороди, який наполягав на тому, щоб навчання і виховання «відповідали природі дитини» [17 с. 64]; П.Юркевича, який розкрив особливості природи пізнання дитини в дошкільному віці: «Дитина спочатку робить, а потім розуміє і розуміння витікає для неї завжди з дії» [21, с. 259]. Зазначимо, що ця думка П.Юркевича, обґрунтована в праці «Читання про виховання» (1865), на наш погляд, розкриває сутність діяльнісного підходу до виховання і навчання дітей в цілому та взаємозалежність між фізичною активністю і розумовим розвитком зокрема.

Значний вплив на формування вітчизняної педагогічної думки щодо виховання і розвитку дітей дошкільного віку в процесі гри, праці, навчання з урахуванням їхньої природної потреби здійснили ідеї зарубіжних мислителів (Я.Коменського, Дж.Локка, Ж.-Ж.Руссо, Й.-Г.Песталоцці, Ф.Фребеля). Вони знайшли відображення в дослідженнях А.Образцова [11], С.Немолодшева [9]; книжках А.Дарагань [3], С.Бобровської [2], написаних за матеріалами, зібраними під час поїздки до Німеччини з метою вивчення педагогічної системи Ф.Фребеля, публікаціях П.Каптерева [4].

У праці «Просветительные заветы Я.А. Коменского и их современное значение» (1896) [11] А.Образцов на основі аналізу педагогічної спадщини Я.Коменського визначив основні положення діяльнісного спрямування виховання дітей. Акцент ставився на тому, що вже з моменту народження людині властива жага до знань та діяльності, що виявляється в першу пору дитинства і супроводжує її все життя. На думку А.Образцова, практичним керівництвом для педагогів є правило для діяльності Я.Коменського, що увійшло в історію як «золоте правило дидактики». Необхідність його застосування зумовлена самою природою дитини: «очі, вуха, сам розум, постійно шукаючи для себе інформацію, спрямовуються на зовнішні предмети, і для живої природи найбільшою мукою є бездіяльність» [11, с. 84]. А.Образцов вважав необхідним створення умов для постійного вправлення дітей у діях.

Суголосними з ідеями діяльності в організації дошкільного виховання є думки С.Немолодшева, узагальнені у праці «Из истории педагогических теорий» (1899) [9]. Автор порушує проблему аналізу педагогічної спадщини Я.Коменського, Д.Локка, Ж.-Ж. Руссо, Й.-Г. Песталоцці, Ф.Фребеля з метою пошуку нових прогресивних методів організованого навчання і виховання дітей з урахуванням їх діяльнісної природи. Він вважав за необхідне відмовитися від системи виховання, що базується переважно на словесних методах, яка, згідно з педагогікою Ж.-Ж. Руссо, Й.-Г. Песталоцці, Ф.Фребеля, гальмує розвиток дитини. Натомість автор згаданої праці пропонує ідею організації пізнання дітей у грі та праці. Наголошуючи на тому, що характерною рисою природи дитини є «рухливість думки» та постійна потреба в рухах, С.Немолодшев зазначав, що спрямування цих особливостей дитини, її розумовий розвиток можливі в умовах дитячого садка з використанням освітніх і виховних ігор. Однак, на його думку, діяльність дитини варто розглядати в широкому сенсі [9, с. 1–15].

Аналіз праць С.Бобровської «Сущность системы Фребеля и использование ее в некоторых детских садах Германии» (1872) [2], А.Дарагань «Руководство к детским садам по методике Фредерика Фребеля» (1862) [3], Н.О. «Детские сады: Метода воспитания и образования Фридриха Фребеля» (1887) [8], засвідчує активний пошук та актуалізацію нових підходів у вихованні дітей дошкільного віку на противагу тим, що «позбавляли дитину будь-якого вільного руху, можливості справжнього розвитку» [3, с. 2]. Зокрема А.Дарагань акцентувала увагу на ідеї Ф.Фребеля, згідно з якою в дошкільному віці не знання, а дії мають бути на першому місці. Ця ідея, на її думку, успішно реалізується в іграх, що зумовлюють створення ситуації пізнання. Дослідниця провела паралель між педагогічною теорією Ф.Фребеля щодо розвитку дитини в діяльності та ідеями філософа Жан-Поля, який вказував на важливість гри для дитини, «яка є її життям, якій вона віддається, як важливій справі, як праці, прикладаючи всі свої

думки, свої почуття, всю свою діяльність» [3, с. 6]. Вона наголошувала на важливості ідеї Ф.Фребеля щодо природного взаємозв'язку між розвитком мислення і фізичною діяльністю. Сутність цього взаємозв'язку німецький педагог вбачав в тому, що «діяльність викликає спостереження, спостереження виражається в слові, яке в свою чергу породжує думку» [3, с. 7]. При цьому зазначається: діяльність має бути цікавою дитині, а не примусовою, «щоб розум брав участь в ній» [3, с. 16]. Варто вказати, що ця ідея лежить в основі діяльнісного підходу, оскільки пояснює взаємозв'язок свідомості і діяльності та розвиток особистості в процесі діяльності, і пізніше отримала наукове обґрунтування в радянській психології С.Рубінштейном та О.Леонтьєвим (30-ті рр. ХХ ст.).

Окремі ідеї Ф.Фребеля актуалізовано у книзі С.Бобровської «Сущность системы Фребеля и использование ее в некоторых детских садах Германии» (1872) [2]. Авторка охарактеризувала педагогічну систему Ф.Фребеля та ідеї діяльнісного підходу, що були засадничими в розбудові його дитячого садка. Вона вбачала заслугу Ф.Фребеля в тому, що дослідник особливу увагу надавав розвитку органів чуття у такий спосіб, щоб зовнішні враження сприятливо впливали на пізнавальні здібності дітей, не втомлювали їх і не залишали в бездіяльності [там само, с. 5]. С.Бобровська актуалізувала думки Ф.Фребеля про те, що здорова дитина завжди діяльна: діяльність дитини полягає в грі і в заняттях, які вона сама шукає і «пов'язує з іграми нерозривними зв'язками» [там само, с. 8]; враховуючи діяльнісну природу дитини, перевагу варто надавати не словесним методам, а залученню її до творчої праці: «в першому віці кращим засобом збагатити дитячу голівку увявленнями є допомога дитині працювати, творити» [там само, с. 7]; необхідність взаємозв'язку механічної роботи і роботи думки, коли такий самий зв'язок відсутній, коли думка «дрімає» під монотонні рухи руки, або пальців, то крім шкоди, така робота нічого не дає [там само, с. 19]; ідею поєднання фізичних і розумових вправ під час рухливих ігор в єдине ціле, що забезпечувало б їх змістовність і взаємопідсилення [там само, с. 28]. Сприймаючи ідеї діяльнісного підходу Ф.Фребеля в цілому, С.Бобровська вважала доцільним враховувати менталітет, національні особливості та інтереси дітей у процесі впровадження педагогічної системи Ф.Фребеля на вітчизняних теренах.

У праці дослідника, який підписувався Н.О. (ініціали подано мовою оригіналу) «Детские сады: Метода воспитания и образования Фридриха Фребеля» (1878) [8] чітко простежується актуалізація ідей діяльнісного підходу, зокрема: діяльнісна природа дитини спонукає її до самостійного пізнання, в ході якого «вправляються всі її сили і здібності» [8, с. 11]; у вихованні варто надавати перевагу не слову, а формуванню досвіду, тобто зусиллям самої дитини, що забезпечують її знання і спритність; розвиток дитини можливий лише за умови охоплення її

різноманітною діяльністю, яка є початком розвитку допитливості, винахідливості; дитяча гра «розвиває розум і тіло дитини» в перший період дитинства; для дитини необхідне середовище, в якому вона могла б вільно діяти, а можливість вибору надає морального значення його діяльності [8, с. 10–13]. Н.О. акцентував увагу на тому, що основу педагогічної системи Ф.Фребеля становить принцип вільної, самостійної діяльності дитини, який передбачає досягнення повного розвитку засобом вправлянь всіх її сил і здібностей і відповідає природі дитини.

У публікації «Основатель детских садов, его последователи и противники» (1896) [4] П.Каптерев виокремив основні ідеї виховної системи Ф.Фребеля, що беруть початок від загальних законів розвитку природи: людина за своєю природою – істота діяльна, творча; творчість і діяльність дітей знаходить відображення в іграх і заняттях; дитяча діяльність розвивається в сім'ї і в дитячому садку за допомогою іграшок, ігор і занять; свобода, самодіяльність, самовиховання – сутність існування і необхідна умова правильного розвитку людини, починаючи з дитинства. Він акцентував увагу читачів на фундаментальних ідеях Ф.Фребеля: вільного розвитку дитини, самоспостереження, самодіяльності [4, с. 14–15]. П.Каптерев високо оцінив дитячі ігри і заняття в системі Ф.Фребеля, однак категорично заперечував просте наслідування дій у вправах для дітей, що пропонував свого часу Й.-Г. Песталоцці. Зокрема, він зазначав, що вправи Ф.Фребеля спрямовані на розвиток «тіла і розуму», тісно пов'язані з особливостями і потребами дитячої природи в діяльності і творчості, а «ручні вправи», розроблені Й.-Г. Песталоцці, мали практичне спрямування і механічний характер, не вимагали діяльності думки і творчості. Їхня кінцева мета – підготовка дітей до фізичної праці [4, с. 7–8].

З огляду на предмет нашого дослідження, варта уваги праця Л.С. (ініціали подано мовою оригіналу) «Идеи Фребеля в воспитании детей в возрасте 3–6 лет» [5] опублікована в першому номері науково-популярного журналу «Вісник Виховання» 1901 року. Автор виділив і проаналізував окремі положення фребелівської системи виховання, в основі яких – діяльнісна природа дитини: природна потреба дитини в рухах; гра як результат реалізації внутрішньої потреби в діяльності та використання її у виховних цілях; інстинктивна допитливість, інстинктивний пошук знань та задоволення від відкриття нових фактів; використання ігор і «дарів» з метою задоволення діяльнісних і творчих інстинктів дітей; пробудження вільної діяльності і здорових інстинктів у процесі доцільно організованого виховання [5, с. 50–59].

Л.С. вбачав заслугу Ф.Фребеля в тому, що він «помітив» особливість дитячого розуму сприймати зовнішні враження завдяки рухливим функціям, які постають у результаті наслідування: «щоб уявити собі що-небудь, відтворити в своєму розумі якість явища дитині треба перебувати в русі». Важливість

рухів для розвитку дитини у системі Ф.Фребеля пояснюється, на думку автора, ще й тим, що копіювання зовнішніх явищ дитиною поступово спричиняє їхнє розуміння [5, с. 60–64].

Опираючись на дослідження Тресси, автор констатує, що у словниковому запасі дитини дошкільного віку переважають дієслова. Цим пояснюється вимога дітей, щоб у розповідях і оповіданнях було якнайбільше дій. Він указував на помилку вихователів, які під час предметних занять вдавалися до описових характеристик, бо дітей цікавлять звички і дії живих істот, а не їх статичні особливості [5, с. 73].

Автор акцентував на вимозі Ф.Фребеля щодо виховного середовища, яке має бути розвивальним і сприяти активізації розумової та фізичної діяльності дітей. Це насамперед можливість гратися на свіжому повітрі, «доторкнутися до природи» – спостерігати, досліджувати її, виявити самостійність у пізнанні, самодіяльність, «особисту участь у житті» [5, с. 75].

На прикінці 60-х – початку 70-х років ХХ ст. представники педагогічної думки тогочасної України все більше схилилися до необхідності і доцільності відкриття закладів суспільного дошкільного виховання на діяльнісних засадах. Ці заклади мали сприяти правильному розвитку, вихованню дітей, підготовці їх до школи і, водночас, дали б змогу жінці поєднувати працю на виробництві з материнством.

Аналіз наукових джерел [16; 19; 20], опублікованих та неопублікованих матеріалів з фондів Центрального державного історичного архіву України м. Київ (ф.707, оп. 262, спр. 3; оп. 202, спр.10, ч. 1) [12; 13]; Державного архіву Київської області (ф. 2, оп. 36, спр. 233) [14] дає можливість стверджувати, що одними з перших приватних закладів для дітей дошкільного віку в підросійській Україні були: дошкільний заклад, організований у Києві Є.Чернишовою (1858); створені 1866 року дитячі садки Ільїна у м. Одесі, Зарудного у м. Миколаєві. У 1871 році в м. Києві сестри Марія та Софія Ліндфорс (згодом Софія Русова) відкрили перший український дитячий садок; впродовж восьми років (1882–1889) діяв приватний дитячий садок К.Безменової, а у 1900 р. був заснований народний дитячий садок за приватної ініціативи А.Дарагань. Метою створення приватних дитячих садків було забезпечення «початкового» розвитку дітей та спеціальної підготовки їх до навчання у школі. Основу їхньої роботи становила актуальна на той час фребелівська система виховання. У більшості дитячих садків проводилася робота з навчання дітей грамоти, лічби, іноземних мов. Однак не всі засновники дошкільних закладів досконало володіли виховною системою Ф.Фребеля, а тому впроваджували її в практику дитячих садків на свій розсуд. Досить різко роботу приватних дитячих садків кінця ХІХ ст. оцінила Ю.Карпінська: «дитячі садки, які існують у нас, є поганю пародією на Фребелівський зразок у вигляді певної підготовки до школи і з оплатою, не доступною більшості» [10, с. 11]. Підтвердженням цього є аналіз

документації інспектора Київського навчального округу про перевірку приватного дитячого садка для дітей від п'яти–семи років К.Безменової [13]. У звітних матеріалах інспектор зазначала, що ознайомлення з розкладом занять, який охоплював плетіння, вирізування фігурок, виколування, складання паперу, розкладання паличок, рухливі ігри тощо, справляє враження, що цей дитячий садок працює за системою Ф.Фребеля. У результаті спостережень за організацією виховної роботи з дітьми інспектор відзначає її невідповідність назві дитячої установи. Він аргументував це тим, що засновники дитячого садка і вихователі опосередковано ознайомлені з положеннями педагогіки Й.-Г. Песталоцці і Ф.Фребеля. Згідно з нею, знання діти дошкільного віку мають отримувати під час виконання вправ, спостережень, малювання, ігор, праці, а не окремо від них. Основну увагу в наведеному документі акцентовано на значенні праці дітей для оволодіння знаннями: «в школі для маленьких дітей головним заняттям має бути праця, а навчання тільки під час праці, а не окремо праця від навчання» [13, арк. 8].

Вагомий внесок в актуалізацію ідей діяльнісного підходу у виховання дітей здійснили представники педагогічної думки кінця XIX – поч. XX ст. Зокрема П.Каптерєва, К.Маєвська вважали, що в теорії і практиці дошкільного виховання кінця XIX століття знайшло відображення довільне трактування педагогічної системи Ф.Фребеля та ідей діяльнісного підходу. Причиною цього була нездатність багатьох педагогів осягнути сутність ідей, оскільки Ф.Фребель належав до тих людей, які викладають свої думки заформалізовано, тому вони не завжди зрозумілі та придатні до змін усталеної освітньої системи [4; 6].

За результатами аналізу змісту збірника «Народные детские садики» (1899), який охоплює листи Ю.Карпінської, надруковані на сторінках популярного на той час журналу «Жизнь и искусство», з'ясовано, що на території підросійської України, зокрема в м. Києві, створювалися народні дитячі садки з метою захисту дітей дошкільного віку від розтлінного впливу вулиці, сприяння їхньому розвитку і підготовці до школи» (кінець XIX ст.) [10, с. 7]. Ідеї діяльнісного підходу у вихованні дітей впроваджувалися в дитячих садках, організованих за ініціативою Ю.Карпінської на кошти меценатів. Ручну працю педагог розглядала як засіб пізнання дітьми довкілля (формування уявлень про форму та розмір, співвідношення предметів), розвитку спостережливості та активізації розумової діяльності (аналізу, встановлення взаємозалежностей причин та наслідків). Зміст та форми навчально-виховної роботи чотирьох дитячих садків Ю.Карпінської є свідченням упровадження педагогом актуальної в тогочасній Україні ідеї розвитку дітей дошкільного віку діяльністю [10].

Отже, за результатами історико-педагогічних пошуків виявлено, що ідеї діяльнісного підходу в дошкільному вихованні становили як науковий,

так і практичний інтерес цілої плеяди представників прогресивної педагогічної думки на теренах підросійської України (в імперську добу). З'ясовано, що актуалізація ідей діяльнісного підходу в педагогічній теорії та практиці дошкільного виховання була зумовлена внутрішніми чинниками (розвиток промисловості у містах, залучення матерів до праці), та зовнішніми (запозичення передових тогочасних педагогічних систем, концепцій, що ґрунтувалися на діяльнісних засадах). Встановлено багатоманітність тлумачення ідей діяльнісного підходу та спроби сподвижників дошкільного виховання пошуку шляхів до впровадження їх у роботу з дітьми дошкільного віку з урахуванням ментальності, педагогічних традицій, потреб суспільства.

Зауважимо, що це дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Перспективним напрямом дослідження є питання вивчення внеску українських педагогів у розвиток ідей діяльнісного підходу та розбудову дошкільної України в імперську добу.

Література

1. *Антология педагогической мысли Древней Руси и Русского государства XIV-XVII вв.* / Сост. С.Д. Бабишин, Б.Н. Митюрков. – М.: Педагогика, 1985. – 367 с.
2. *Бобровская С.Л.* Сущность системы Фребеля и использование ее в некоторых детских садах Германии / С.Л. Бобровская. – М. – 1872. – 92 с.
3. *Дарагань А.* Руководство к детским садам по методике Фредерика Фребеля / А.Дарагань. – С.-Петербург, 1862. – 152 с.
4. *Каптерев П.* Основатель детских садов, его последователи и противники / П.Каптерев // Образование. – 1896. – №4. – С. 5-15
5. *Л.С.* Идеи Фребеля в воспитании детей в возрасте 3-6 лет / Л.С. // Вестник Воспитания. – 1901. – №1. – С. 49-77.
6. *Маевская К.* Самодеятельность в воспитательной системе Ф.Фребеля / К.Маевская // Дошкольное воспитание. – 1912. – №5. – С. 280-283.
7. *Мельничук М.И.* Воспитание детей дошкольного возраста в трудовом воспитании: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – Киев, 1995. – 198 с.
8. *Н.О.* Детские сады: Метода воспитания и образования Фридриха Фребеля / Н.О. – С.-Петербург: Я.Исаков, 1887. – 30 с.
9. *Немолодшев С.А.* Из истории педагогических теорий / С.А. Немолодшев. – Харьков: Типо-литография «Печатное дело», 1899. – 15 с.
10. *Народные* детские сады в Киеве. – Киев, типография Барского, Крещатик, соб. дом №10. – 1899. – 53 с.
11. *Образцов А.* Просветительные заветы Я.А. Коменского и их современное значение / А.Образцов. – С.-Петербург, 1896. – 96 с.
12. *О содержании* М.А. Данилевич детских садов в г. Гайсине // ЦГИА Украины. – Ф. 707. – Оп. 202. – Д.10, ч. 16. – 8 л.
13. *Оревиски* учебных заведений // ЦГИА Украины. – Ф. 707. – Оп. 262. – Д. 3. – 8 лис.
14. *По ходотайству* жены врача А.Дарагань об открытии детского сада на Куреневке // ГАКО. – Ф. 2. – Оп. 36. – Д. 233.

15. Попиченко С.С. Розвиток теорії і практики дошкільного виховання в Україні (кінець XIX – поч. XX ст.): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / С.С. Попиченко. – Умань, 1998. – 206 с.
16. Русова С.Ф. Мої спомини / С.Ф. Русова. – Львів: видавничча кооперація «Хортиця», 1937. – К.: «Україна-віта», 1996. – 208 с.
17. Українська культура: Лекції за редакцією Дмитра Антоновича / Упор. С.Уляновська; Вст. ст. І.Дзюби; Додатки С.Уляновської, В.Уляновського, – К.: Либідь, 1993. – 592 с.
18. Філімонова Т.В. Дитяча гра в суспільному дошкільному вихованні України (70-ті роки XIX ст. – кінець 20-х років XX ст.): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Т.В. Філімонова. – Київ. – 2003. – 190 с.
19. Чувашев І. Сторіччя дитячих садків / І.Чувашев // За комуністичне виховання дошкільника. – 1938. – №5. – С. 20–25.
20. Шандра В. Через труднощі та перешкоди / В.Шандра // Дошкільне виховання. – 1987. – №7. – С. 8.
21. Юркевич П.Д. Чтение о воспитании / П.Д. Юркевич. – М.: Университетское издательство, 1865. – 272 с.

Анотації

Алла СІЧКАР

Актуалізація ідей діяльнісного підходу в умовах становлення суспільного дошкільного виховання в Україні (1871–1907)

У статті схарактеризовано ідеї діяльнісного підходу, актуальні в педагогіці імперської доби на теренах підросійської України в кінці XIX – на початку XX століття. Розкрито вплив на формування педагогічної думки щодо виховання дітей дошкільного віку в діяльності народної педагогіки, філософських праць мислителів Київської Русі (Володимира Мономаха), українських філософів (Г.Сковороди, П.Юркевича) та зарубіжних педагогів (Я.Коменського, Дж.Локка, Ж.-Ж. Руссо, Й.-Г.Песталоцці, Ф.Фребеля). Зміст статті побудовано за результатами вивчення тогочасних наукових досліджень, книжок, основу яких становлять матеріали, зібрані під час поїздок вітчизняних педагогів до Німеччини з метою ознайомлення з педагогічною системою Ф.Фребеля; програм приватних дитячих садків, звітної документації щодо інспекторської перевірки їхньої діяльності з фондів Центрального державного історичного архіву України м. Києва та Державного архіву Київської області; публікацій у педагогічних, науково-публіцистичних журналах. Висвітлено внесок українських педагогів щодо тлумачення та впровадження педагогічної системи Ф.Фребеля в практику дошкільного виховання на теренах підросійської України.

Ключові слова: дошкільне виховання, приватний дитячий садок, виховна система Ф.Фребеля, ідея діяльнісного підходу, гра, праця.

Алла СІЧКАРЬ

Актуализация идей деятельностного подхода в условиях становления общественного дошкольного воспитания в Украине (1871–1907)

В статье дана характеристика идей деятельностного подхода актуальных в педагогике Украины в период конца XIX – нач. XX века. Раскрыто влияние на формирование педагогической мысли относительно воспитания детей дошкольного возраста в деятельности народной педагогики, философских трудов мыслителей Киевской Руси (В.Мономаха), украинских философов (Г.Сковороды, П.Юркевича) и зарубежных педагогов (Я.Коменского, Дж.Локка, Ж.-Ж. Руссо, Й.Песталоцци, Ф.Фребеля). Содержание статьи построено на основании результатов изучения научных исследований того времени, книг, содержащих материалы, собранные во время поездок педагогов в Германию с целью ознакомления с педагогической системой Ф.Фребеля; программ частных детских садов, отчетной документации инспекторской проверки их деятельности. Раскрыто вклад педагогов во внедрение педагогической системы Ф.Фребеля в дошкольное воспитание Украины (1871–1907).

Ключевые слова: дошкольное воспитание, частный детский сад, воспитательная система Ф.Фребеля, игра, труд, идея деятельностного подхода.

Alla SICHKAR

Update ideas active approach in conditions of public preschool education in Ukraine (1871–1907)

Article Author determined active approach ideas that were relevant in pedagogy imperial days in the territory of the Ukraine in late XIX – early XX century. Reveals the impact on the formation of educational thought for education of children of preschool age in folk pedagogy, philosophical works of thinkers of Kievan Rus (Vladimir Monomakh) Ukrainian philosophers (H.Skovoroda, P.Yurkevich) and foreign teachers (Y.Komenskyi, J.Locke, J.Zh.Russo, Y.Pestalotsti, F.Froebel). Summary Article built by the study of the results of research, books, which are based on the materials collected by teacher's travels to Germany to learn about the educational system F.Frebelya; programs of private kindergartens, records, inspections on their work from the funds of the Central State Historical Archive of Ukraine. Kyiv and Kyiv Region State Archives; Ukraine publications on the pages of educational, scientific and journalistic magazines. Ukrainian teachers' contribution deals with the interpretation and implementation of educational system F.Froebel in practice preschool in Ukraine (1871–1907).

Keywords: preschool education, private kindergarten, educational system F.Froebel, idea of active approach, game, work.